

ایران ورجاوند

مجله ایران‌شناسی | سال ۲ | شماره ۳ | پاییز و زمستان ۱۳۹۸ | ۳۰۰۰۰ تومان

- ◆ کوزه فقاع: تقسیری دشوار بین متون تاریخی و شواهد باستان‌شناسی
- ◆ ملاحظاتی درباره هنر متأخر ساسانی: سرستون‌های منقوش تاق بستان
- ◆ هویت‌شناسی و بررسی باستان‌شناختی بافت تاریخی روستای تیغدر قاین
- ◆ شاهکاری سرگردان در پستو: ابریق برنجی موزه باستان‌شناسی شهر زنجان
- ◆ بررسی باستان‌شناختی بخش‌های زهان و شاسکوه شهرستان زیرکوه خراسان جنوبی
- ◆ اهوره مزدا و شاپور دوم؟ یادداشتی بر سنگ‌نگاره دبهیم‌ستانی اردشیر دوم در تاق بستان

ایران ورجاوند

ایران ورجاوند زنده است

مجله ایران شناسی

سال ۲ | شماره ۳ | پاییز و زمستان ۱۳۹۸ |

| شماره ثبت مجله: ۸۰۶۸۸ | شماره ثبت نشان: ۲۹۶۲۹۸ |

ا صاحب امتیاز و مدیر و سردبیر: دکتر شاهین آریامنش |

امدیر داخلی: هوشنگ رستمی |

نشان مجله ایران ورجاوند برگرفته از گچبری ساسانی یافت شده از تیسفون عراق مربوط به دوره ساسانی است. داستان این گچبری به سال‌ها پیش بازمی‌گردد هنگامی که اسکار رویتز باستان‌شناس آلمانی همراه گروهش در سال ۱۹۲۹ میلادی در تیسفون در محدوده ساختمان بزرگی با نام معارید در حدود ۳ کیلومتری تاق کسری و ۱/۷۵ کیلومتری شمال دهکده سلمان پاک به کاوش‌های باستان‌شناسی پرداخت که در این کاوش‌ها از محلی که سپس تر خانه معارید ۶ نام گرفت شماری صفحه‌های گچبری گرد به دست آورد که در میان آنها صفحه‌گردی با دو بال گشوده شده از روبه‌رو وجود داشت که این دو بال، نشانی به شکل هلال ماه را دربر گرفته‌اند. این گچبری هم اکنون در موزه برلین آلمان نگهداری می‌شود.

تهران، صندوق پستی: ۵۶۹-۱۴۵۱۵

www.iranvarjavand.ir

Iranvarjavand@hotmail.com

۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶

همه حقوق این اثر برای ایران ورجاوند محفوظ است.

تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیکی، ضبط و ذخیره روی سی دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی مجله ایران ورجاوند ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

| با همکاری گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن |

”سیاهه“

مقاله

- اهوره مزدا و شاپور دوم؟ یادداشتی بر سنگ‌نگاره دیهیم‌ستانی اردشیر دوم (۳۷۹-۳۸۳ م) در تاق بستان
۴ برونو اورلت، ترجمه سجاد بهرامیان
- ملاحظات دربارۀ هنر متأخر ساسانی: سرستون‌های منقوش تاق بستان ا متتو کمپارتی، ترجمه شاهین آریامنش
۲۰
- شاهکاری سرگردان در پستو: ابریق برنجی موزه باستان‌شناسی شهر زنجان ا علی نوراللهی
۳۴
- کوزۀ فقاغ: تفسیری دشوار بین متون تاریخی و شواهد باستان‌شناسی استفان پرادینس، ترجمه محسن سعادت
۶۴
- بررسی باستان‌شناختی بخش‌های زهان و شاسکوه شهرستان زیرکوه خراسان جنوبی ا محمد فرجامی، علی اصغر
۷۴ محمودی‌نسب
- هویت‌شناسی و بررسی باستان‌شناختی بافت تاریخی روستای تیغدر قاین ا علی اصغر محمودی‌نسب، اسماعیل
معروفی اقدم

درگذشتگان

- ۱۲۰ رابرت دایسن ... آرشاک ایروانیان

پیشخوان

- ۱۲۱ افول و سقوط شاهنشاهی ساسانی و ... آرشاک ایروانیان

گزارش

- ۱۲۵ نکوداشت استاد رضا مستوفی فرد آرشاک ایروانیان
- نخستین همایش دوسالانه بین‌المللی انجمن علمی باستان‌شناسی ایران، برهمکنش‌های فرهنگی، پیوست و
گسست
۱۳۱
- هفدهمین گردهمایی سالانه باستان‌شناسی ایران
۱۳۶
- بیانیه جامعه باستان‌شناسی ایران درباره نصب دوربین‌های مداربسته در محل کار کارشناسان باستان‌شناسی
۱۴۲

نکوداشت استاد رضا مستوفی فرد
۲۴ دی ماه ۱۳۹۸ | موزه ملی ایران

هویت علمی، فرهنگی و ما مرهون تلاش‌های بی‌دریغ پیشکسوتان است

دست‌هایشان و جب به وجب لمس کرده‌اند. این اساتید هستند که با همنشینی در سفر خاکی انسان‌ها و روزگار باستانی ما را شکل داده‌اند و ذره ذره این خاک را به امید یافتن قطعه گمشده‌ای از میراث فرهنگی زیر رو کرده‌اند و در حقیقت نام و یادشان در دل آن ریشه دارد. مستوفی فرد نزدیک به پنج دهه از عمر خود را وقف حوزه فرهنگی این کشور کرد و جامعه باستان‌شناسی و موزه‌داری از خدمات او بهره‌ها برد. وی با یادآوری خاطرات دوران دانشجویی خود و کسب فیض از دکتر مستوفی فرد اظهار داشت: استاد عزیزم شما یادگار سال‌هایی هستی که پیچ و خم‌های روزگار، تنگناها و مصائب را با تعصب و وفا به

است که خط ارتباط نسل‌ها با یکدیگر را تداوم بخشد و نسل جوان با این پشتوانه علمی و اتصال به گذشته هویت خود را تضمین می‌کند. راهی را که بزرگان در شناخت ارزش‌های این سرزمین پیموده‌اند باید ادامه داد چراکه در واقع هویت علمی، فرهنگی و شخصیت ما مرهون تلاش‌های بی‌دریغ پیشکسوتان است. نوکنده افزود: یک جامعه موفق با رجوع به استادان خود گام‌های ترقی را سریع‌تر طی و شکاف‌های موجود در مسیر توسعه را با استفاده از تجارب ارزشمند پیشکسوتان رفع می‌کند. آنها در راه پاسداشت فرهنگ و هنر این مرز و بوم سال‌ها با پیشینیان خود زیسته و به‌دنبال یافتن هر نشانه‌ای گوهر خاک این سرزمین را با

آیین بزرگداشت استاد رضا مستوفی فرد، استاد باستان‌شناسی دانشگاه تهران ۲۴ دی‌ماه ۱۳۹۸ در موزه ملی ایران برگزار شد. به گزارش ایران ورجاند، جبرئیل نوکنده رییس‌کل موزه ملی ایران با اشاره به اینکه در تلاطم روزهای سختی که قرار داریم و لطمه سنگینی که به روح ایران و ایرانی وارد شده برای التیام آن به خداوند توکل می‌کنیم، گفت: امیدوارم دیگر شاهد هیچ حادثه تلخی در ایران نباشیم. او ادامه داد: بزرگداشت مستوفی فرد بهانه‌ای شد تا بار دیگر خانواده باستان‌شناسی و موزه‌داری دور هم جمع شوند و از خاطرات تلخ و شیرین خود بگویند. این نکوداشت جریان شیرین و خوشایندی

استاد

پیشکسوت

باستان‌شناسی نیز

با اشاره به زمان آشنایی با رضا مستوفی فرد گفت: ۲۵ بهمن ماه ۱۳۵۸ روزی که با مستوفی فرد آشنا شدم. او در آن دوران در محوطه مارلیک کاوش می‌کرد. من دانشجویی بودم که با علاقه بسیار موفق شدم دکتر نگهبان را راضی کنم تا من را به محوطه کاوش ببرد. در آن زمان موفق شدم تا استادانی مانند آنها داشته باشم.

محمدرضا کارگر مدیرکل موزه‌ها و اموال منقول فرهنگی و تاریخی در ادامه این مراسم گفت: فضای آموزشی در زمان تدریس مستوفی فرد فضای دوستانه‌ای بود و می‌توانم بگویم بسیاری از دانشجویان رشته‌های باستان‌شناسی و موزه‌داری در آن دوران نخستین درس‌های موزه‌داری خود را با مستوفی فرد گذراندند و به

ای کاش از ماهم مانند این بزرگ مرد، نام نیک، میهن‌دوستی و شرافت به یادگار بماند. خاطرمان باشد تجلیل از پیشکسوتان مختص روزهای خاص نیست. هر لحظه باید در اندیشه و ذهنمان به سرمایه‌های ارزشمند تجربه و ممارست این آب و خاک ارج نهیم و بدین شکل ادب و اخلاق را استحکام بخشیم، فرهنگ ادای دین و احترام بر بزرگان رسم و سنتی است که از میراث ناملموس این سرزمین بزرگ محسوب می‌شود. دنباله‌دار شدن این نوع مراسم مایه افتخار و مباهات موزه مادر کشور خواهد بود و امیدوارم سنت بهره‌برداری از تجربیات، دانش، فرهنگ و اخلاق باستان‌شناسان پیشکسوت را به‌عنوان شالوده توسعه و شناخت استمرار بخشیم. در کنار جوان‌گرایی نفس‌های گرم فرزندگان و پیران راه را دریابیم. ما به سایه و تکیه بر قامت تنومندشان نیازمندیم. صادق ملک شه میرزادی

میراث این سرزمین عبور کرده، و در این راه در برابر تصمیمات نابجا و طمعکارانه سر خم نکرده‌ای، گاه مورد بی‌مهری قرار گرفتی. اما امروز هم مانند گذشته و در کلاس‌های درس سروقامت میانمان می‌درخشی. استاد حضور پر مهر و متواضعت در اینجا هم برایمان درس بزرگی است. وی افزود: رضا مستوفی فرهیخته‌ای است که قریب به پنج دهه عمر خود را وقف حوزه فرهنگ این کشور کرده و جامعه باستان‌شناسی از خدمات شایسته اش بهره‌ها برده است. کارنامه علمی و عملکردش نشان می‌دهد حفاظت و صیانت از موارث ایرانی سرلوحه زندگیش بوده و از خصوصیات بارزش همین دقت و وسواس و سکوتی است که از هزاران عبارت بیشتر معنا دارد.

نوکنده با تأکید بر اینکه همه ما می‌دانیم بازنشستگی اجتناب‌ناپذیر است تصریح کرد: با این حال نکته مهم آن است که چه چیزی را برای نسل بعدی به جا می‌گذاریم

دیدن موزه رفتند. مستوفی فرد تحلیل‌های خاصی از موزه ارایه می‌داد و با توصیه‌های او است که اکنون شاهد موقعیت خاص موزه ملی هستیم چراکه او در این خصوص بسیار تاثیرگذار بود. موزه‌ها گذشته و حال جامعه را نشان می‌دهند و مستوفی فرد براساس آموزش و عمل حرف‌های بسیاری در این حوزه داشت.

محمدحسن سمسار استاد پیشکسوت باستان‌شناسی نیز با اشاره به خاطرات خود از مستوفی فرد گفت: در سال‌های دهه ۳۰ و ۴۰ از جمله نخستین گروه‌های باستان‌شناسی در دانشگاه تهران شکل گرفت. در آن دوره گروه باستان‌شناسی در باغ نگارستان فعال بود که امروز تبدیل به رستوران و باغ شده است. می‌توانم بگویم مستوفی فرد یکی از افراد تاثیرگذار و فعال بود. او

یکی از ارکان پایه‌های فرهنگی و خدمت‌گذاران فرهنگی هستند. بسیاری از دانشجویان آن دوره اکنون یا در ایران نیستند یا فوت کرده‌اند یا دیگر تدریس نمی‌کنند از این رو نیاز است تا قدر پیشکسوتان و مدرسان دانسته شود.

سیدمهدی موسوی استاد باستان‌شناسی و رییس انجمن علمی باستان‌شناسی ایران با اشاره به فضیلت‌های اخلاقی پیشکسوتان باستان‌شناسی گفت: استاد مستوفی فرد از باستان‌شناسانی است فضیلت‌های اخلاقی بی‌شماری دارد و او را افزون بر استاد باستان‌شناسی می‌توان استاد اخلاق نیز دانست.

روح‌الله شیرازی رییس پژوهشکده باستان‌شناسی در ادامه بزرگان و پیشکسوتان را به‌عنوان بخشی از حافظه باستان‌شناسی ایران قلمداد کرد و گفت: آنها بخشی از

تاریخچه علم و دانش هستند. این بزرگان خاطرات، پیشینه و منشی دارند که می‌تواند به‌عنوان یک گنجینه حفظ شود. رضا مستوفی فرد، ملک شهمیرزادی، فخری دانش‌پور پرور بخشی از تاریخ باستان‌شناسی ایران هستند. باید به سمتی حرکت کنیم که این گنجینه‌ها را خوب بشناسیم و حفظ کنیم. منش بالا و وقار مستوفی فرد در ذهن من حک شده در عین حال یکی از نکات جالب درباره او کاوش‌هایی است که داشت چنان‌که در مارلیک که یکی از محوطه‌های مهم باستانی است کاوش انجام داد.

مصطفی ده‌پهلوان رییس مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران با اشاره به راه‌اندازی موزه مقدم از مستوفی فرد به‌عنوان

پدرم همیشه دغدغه ایران و میراثش را داشته است

حلقه واسط بین دانشگاه تهران و مقدم یاد کرد و گفت: مقدم و همسرش تمام عمرشان را گذاشتند تا گنجینه عظیم برای ما یادگار بماند. قصه موزه مقدم بسیار پیچیده است و در این میان مستوفی فرد موفق شد تا حلقه واسط راه اندازی موزه مقدم باشد.

این مراسم با صحبت‌های رضا مستوفی فرد ادامه یافت. او با تشکر از تمام افرادی که در این مراسم سخنرانی داشتند، گفت: بسیار خوشحالم که در خدمت یکایک شما هستم. این جلسه روحیه خیلی خوبی به من داد و تمام صحبت‌هایی که انجام شد نیروی فوق‌العاده‌ای به من تزریق کرد. سال‌های اول آغاز باستان‌شناسی خرسند شدم که

خوبی به من داد و تمام صحبت‌هایی که انجام شد نیروی فوق‌العاده‌ای به من داد. سال‌های اول آغاز باستان‌شناسی خرسند شدم که توانستم با بریدوود یکی از بزرگترین باستان‌شناسان خارجی همکاری داشته باشم و بعدها از تجربیاتم از کاوش‌ها بخصوص در تپه مارلیک استفاده کردم. این امر برای من شانس بزرگی بود و سعی کردم ان مطالب را به شاگردانم انتقال دهم مسعود صالحی باستان‌شناس و از دیگر شاگردان استاد که پیشنهاددهنده برگزاری این رویداد بود، مراتب سپاس خود را از این پیشکسوت ابراز داشته و به خوانش لوح سپاسی پرداخت.

پیشاد مستوفی دختراستاد پیشکسوت این مجلس نیز ضمن قدردانی از موزه ملی ایران و همراهان در برگزاری این مراسم گفت: به خاطر دارم پدرم همیشه دغدغه ایران و میراثش را داشته است و همیشه مانند پدری دلسوز در تلاش برای آموزش و کمک به شاگردانش بوده است. این مراسم با صحبت‌های رضا مستوفی فرد ادامه یافت. او با قدردانی از برگزار کنندگان و میهمانان گفت: بسیار خوشحالم که در کنار شما هستم. این جلسه روحیه خیلی

“Contents”

Article

- Ahura Mazda and Shapur II? A Note on Taq-I Bustan I, The Investiture of Ardashir II | Bruno Overlaet, Persian translated by Sajjad Bahramian 4
- Remarks on Late Sasanian Art: The Figural Capitals at Taq-e Bostan | Matteo Compareti, Persian translated by Shahin Aryamanesh 20
- A Wandering Masterpiece in Closet: Brass Ewer of Zanjan Archaeological Museum | Ali Norallahi 34
- The Sphero-conical Vessel: A Difficult Interpretation between Historical Sources and Archaeology | S, Pradines, Persian translated by Mohsen Saadati 64
- Archaeological Survey of Zahan and Shaskuh Sections of Zirkuh County of South Khorasan | Mohammad Farjami & Ali Asghar Mohmoodi Nasab 74
- Archaeological Survey of the Historical Context of the Village of Tighdar in Qaen | Ali Asghar Mahmoodi Nasab & Esmaeil Marofi Aghdam 103

Obituary

- Robert Henry Dyson | Arshak Iravanian 120

Critique and Book Review

- Decline and Fall of the Sasanian Empire ... | Arshak Iravanian 121

Reports

- Memordom of Reza Mostofi Fard 125
- First International Conference of the Society of Iranian Archaeology: “Cultural Interactions, Continuity and Disruption” 131
- Seventeenth Annual Sympoaium on the Iranian Archaeology 136
- Statement by the Society for Iranian Archaeology 142

ایران ورجاوند

○ ○ ○ ○ ○
| Iran-e Varjavand (Glorious Persia) |
| Persian Journal Of Iranain Studies |
| Vol. 2, No.3, Autumn & Winter 2020 |

Concessionaire, Manager in Charge
and Editor-in-chief:
| Dr Shahin Aryamanesh |
Managing Editor: **Houshang Rostami**

 Tehran, Iran, Post box: 14515-569
 www.iranvarjavand.ir
 Iranvarjavand@hotmail.com
 +98 9395969466

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission in writing, from the publisher.

With Contributions by
| Tissaphernes Archaeological Research Group |

Persian Journal of Iranian Studies | Vol. 2 | No. 3 | Autumn & Winter 2020

ایران ورجاوند

Iran-e Varjavand
(Glorious Persia)

- ◆ Remarks on Late Sasanian Art: The Figural Capitals at Taq-e Bostan
- ◆ Archaeological Survey of the Historical Context of the Village of Tighdar in Qaen
- ◆ A Wandering Masterpiece in Closet: Brass Ewer of Zanjan Archaeological Museum
- ◆ Ahura Mazda and Shapur II? A Note on Taq-I Bustan I, The Investiture of Ardashir II
- ◆ Archaeological Survey of Zahan and Shaskuh Sections of Zirkuh County of South Khorasan
- ◆ The Sphero-conical Vessel: A Difficult Interpretation between Historical Sources and Archaeology